

Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Inżynierskiej, 1995. – S. 70-77.

17. Stobniak-Smogorzewska J. Kresowe osadnictwo wojskowe 1920-1945. – Warszawa: Instytut studiów politycznych Polskiej Akademii Nauk, 2003. – 419 s.
18. Tucholski J. Katyń – liczby i motywy // Zbrodnie NKWD na obszarze województw wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej. Materiały I Międzynarodowej Konferencji Naukowej. Koszalin, 14 grudnia 1995. Redakcja naukowa: Bogusław Polak. – Koszalin, 1995. – S. 125-139.

УДК: 327.58 (438)

Швидюк С.М.

УКРАЇНЬСЬКА МЕНШИНА У ПОЛЬЩІ ПЕРЕД ВИКЛИКОМ АСИМІЛЯЦІЇ: АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ

Стаття присвячена проблемі асиміляції української меншини у Республіці Польща. Автор зазначає, що незважаючи на загалом сприятливі умови для етнонаціонального розвитку меншин у цій країні, в середовищі українців у Польщі склалася ситуація, що засвідчує втрату багатьма з них своєї етнонаціональної самобутності. Вивчаються причини цього явища, а також аналізуються зусилля українських громадських організацій з метою уповільнити цей процес.

Shvydyuk S. Ukrainian minority in Poland against the challenges of assimilation: the analysis of situation

This article is dedicated to the problem of Ukrainian national minority assimilation in Republic of Poland. The author indicates that despite of auspicious conditions for ethnic and national development of minorities in this country in general, in surrounding of Ukrainians in Poland was formed situation which assures the loss of ethnic identification by many of them. The reasons of this phenomenon are studied and efforts of Ukrainian minority organizations for decelerating of these processes are analyzed.

Українська меншина у Польщі в середині ХХ ст. пережила драматичну історію – вигнання з рідної землі і розселення в північних і західних регіонах ПНР з метою асиміляції. Однак, попри усі негативні намагання влади, спільнота українців не зникла. Зі зміною державно-політичного устрою наприкінці 1980-х рр. ситуація в етнонаціональній сфері, тепер уже Республіки Польща, стала більш сприятливою для збереження етнокультурної самобутності як української, так й інших меншин. Реалії ж сьогодення свідчать, що асиміляція глибоко проникла в середовище української громади. У зв'язку з цим є актуальним вивчення тотожнісного потенціалу української меншини у Польщі. Мета статті – дослідити громадсько-культурне життя української меншини у контексті проблеми асиміляції.

Вивчення теоретичних проблем етнополітології, а серед них і проблем асиміляції займалися низка дослідників. Серед них І. Кресіна, О. Картунов, І. Варзар, Ю. Римаренко, М. Шульга та ін. Разом з тим існують й певні напрацювання з проблематики української національної меншини у Польщі, а саме Ю. Макара, В. Кирилича, В. Лишко, та ін.

Станом на кінець 1980-х рр. українці проживали на території 39 воєводств. Згідно із так званими “оціночними даними” вважалося, що українська меншина складає від 250 до 500 тисяч осіб [7, с. 219]. У довідниковій літературі та дослідженнях оперували чисельністю 300-350 тисяч осіб.

Незважаючи на значне розпорошення, у Польщі можна було знайти села, в яких переважну більшість складали українці. У більшості ж місцевостей українці складали лише 5-15 % від загальної кількості жителів. Однак, результати Загального перепису населення, проведеного в Польщі у 2000 р., в якому вперше після війни визначалася національна приналежність, показали набагато меншу чисельність українців – 30 957 осіб, з яких польське громадянство мали 27 172 особи.

Зазначимо, що серед частини українських діячів існували сумніви щодо невідповідності оціночних даних реальній чисельності людей, які вважають себе українцями. Зокрема, ще за довго до проведення перепису Я. Жизневський зі сторінок “Нашого слова” заявляв, що чисельність свідомих українців становить близько тридцяти тисяч. Як аргумент наводилася статистика голосування виборців-українців за українських кандидатів на парламентських виборах 1991 р. [5, с. 5].

У контексті співвідношення очікуваної чисельності з результатами перепису постає необхідність визначення причин цього явища. Відомо, що одним з визначальних чинників функціонування етнонаціональної спільноти в іноетнічному середовищі є наявність у її членів розвинутого індивідуального почуття своєї самотності саме як частини цієї спільноти. В умовах проживання в іноетнічному середовищі щодо особи, яка належить до меншини, діє низка чинників, що впливають на засвоєння, збереження і передачу цього почуття наступним поколінням. Наслідки дії цих чинників спричиняються до явища акультурації, денационалізації чи асиміляції.

На сучасному етапі для української національної меншини надзвичайно гостро стоїть проблема зниження рівня етнічної самоідентифікації. Про це свідчать наведені результати перепису. На нашу думку, можна виділити дві групи причин цього явища: перша – формальні, зовнішні, і друга – фактичні, внутрішні. До формальних причин ми зараховуємо ті, що стосувалися організації і здійснення процедури перепису. Під час проведення перепису непоодинокими випадками було автоматичне вписування до графі національності “поляк”, при заповненні анкет використовувалися олівці, наявними були й інші порушення процедури перепису. До того ж, треба враховувати характер даних, отриманих у загальному переписі, оскільки вони спираються на етнічне самоокреслювання. Етнічна самотність у випадку осіб, які походять з національних меншин, є складною і неоднозначною властивістю, навіть коли вони залишаються в межах діяльності організацій, створених для підтримання зв’язку з культурою меншин. Можна припускати, що до організацій меншин входять люди, в яких по-різному розвинене почуття зв’язку з культурою відповідної етнонаціональної групи. Більше того, частина з них з об’єктивного погляду (змішані родини), мають більше, ніж одне етнічне походження [20, с. 180]. При цьому потрібно пам’ятати, що в ході перепису була можливість задекларувати лише одну національність, що у деяких випадках могло здаватися недостатнім.

Крім того, ще на етапі підготовки, лідери меншин застерігали, що перепис не дасть достовірних даних про чисельність громадян непольської національності. Аргументами було те, що ця процедура викличе стрес і дискомфорт, а, як наслідок,

приховування своєї етнічності. На нашу думку, такі чинники мали вплив на визначення чисельності української меншини, проте, він не став вирішальним.

Вважаємо, що низьку заявлену чисельність українців доповнили ефекти асиміляції, тобто фактичний, внутрішній чинник. Ми також дотримуємося думки, що процеси асиміляції зумовили зміни в структурах ідентичності і призвели до того, що багато українців Польщі, особливо молоде покоління, втратили ціннісні тожтисні орієнтири.

За часів ПНР українська меншина збереглася і не асимілювалася не завдяки етнонаціональній політиці держави, а всупереч їй. У той час збереженню тожтисності та формуванню почуття відмінності й приналежності до своєї нації сприяв чинник зовнішнього тиску, який призводив до зворотної реакції особи. Зі зміною суспільно-політичних умов існування української меншини після 1989 р. зменшився зовнішній негативний вплив, і в поєднанні з соціальними чинниками це призвело до того, що національна тожтисність багатьох українців Польщі поступилася місцем іншим ціннісно-мотиваційним і тожтисним характеристикам.

Дієвим чинником поглиблення асиміляції серед польського українства стало руйнування етнокультурних зв'язків, спричинене переселенням в ході акції "Вісла". Зазначимо, що саме цю мету переслідувала польська влада, депортуючи українців з рідних земель. У результаті українці, у переважній більшості селяни, опинилися в абсолютно нових етнокультурних, побутових і соціальних умовах. Тому, за визначенням польського дослідника П. Андрушечка, вплив на формування свідомості українців Польщі, зокрема населення Кошаліна й околиць, здійснювали елементи матеріальної культури, які можна було знайти у багатьох українських родинах [15, с. 150]. Ці "атрибути" української ідентичності відігравали свою роль у процесі сімейного виховання. Проте, за часів ПНР в умовах державно-політичного пресингу, в оточенні антиукраїнськи налаштованої польської більшості, поширенням явищем стало приховування свого походження, особливо, коли це стосувалося перспективи працевлаштування чи навчання дітей. Ситуація ще більше ускладнювалася тим, що представники молодих поколінь, народжені на заході і півночі Польщі, перебиралися до міст, де вони швидше інтегрувалися у місцеве суспільство в порівнянні з сільськими жителями.

У таких умовах кожне наступне покоління має тенденцію все більше асимілюватися. Миський стиль життя типово характеризується заклопотаністю, стресом, прогресом та орієнтацією більше на майбутнє, ніж на минуле, часто не залишаючи місця на збереження традицій. У результаті, молоде покоління часто вважає цінності батьків застарілими і несумісними з прогресивними вимогами міста. У зв'язку з цим, деякі члени другого та наступних поколінь відчують кризу ідентичності в процесі прийняття їх як рівних і далі відходять від традицій своїх батьків і дідів.

Ще одним чинником, що вплинув на асиміляцію українців, можна вважати значну кількість змішаних шлюбів. Точних статистичних даних стосовно цього явища немає, однак, за даними соціолога А. Квілецького, навіть серед лемків, які відзначаються своєю етнічною ендогамією, ще у 1970 р. 30 % шлюбів були змішаними [19, с. 185]. На сучасному етапі ця кількість доволі зросла.

Український етносоціолог М. Шульга вказує, що як діти зі змішаних шлюбів, так і представники національних меншин з мононаціональних сімей можуть опинитися у ситуації етнічного маргінала [13, с. 149]. М. Шульга вважає, що дитячі дошкільні установи і школи, побутове середовище, засоби масової комунікації прививають

особистості етнічні властивості культури того етносу, в середовищі якого існує особистість. У випадку перебування в іноетнічному середовищі будь-якої сім'ї, протягом кількох поколінь може виникнути ситуація подвійної етнічної самосвідомості. У такому випадку людина може ще зберігати певну прихильність до етносу, з якого вона походить, але бути вже міцно прив'язаною, ідентифікувати себе з нацією, етносом, в якому або в яких вона живе. У зв'язку з цим можлива й складніша форма етнічного орієнтування, яку можна назвати бікультуризмом [13, с. 151]. Її особливість полягає в тому, що такі етнічні маргінали інтеріоризують культуру й мову двох етносів. Вони формуються як білінгви і бікультурали.

Крім чинника впливу оточення на самоідентифікацію особи, важлива роль належить і суб'єктивному чиннику – самоототожненню особи зі своєю історичною Батьківщиною. У 1992 р. серед українських учнів в Лігніці проводилися дослідження, які показали, що частина з них не вважає Україну своєю Батьківщиною. Це пов'язувалося у їхній оцінці з такими негативними явищами, як масова торгівля і злочинність до якої причетні громадяни України.

В опитаних такі явища викликали сором за родичів. Ще одним важливим аргументом не на користь українській тотожності було почуття чужинця під час перебування в Україні. У зв'язку з цим, лише деякі учні з Білого Бору і Лігніці висловлювали бажання поселитися в Україні [16, с. 58]. Схожі почуття мали й українські студенти. Вони висловлювали розчарування Україною: “можна їздити, але оселитися, швидше – ні” [15, с. 154]. На формування в українській молоді з Польщі саме такого ставлення до України як країни свого походження вплинула й відсутність реальної зацікавленості з боку України українськими спільнотами у діаспорі.

Асиміляція охопила українців, які проживають у різних частинах Польщі, як тих, що були переселені на північ і захід країни, так і тих, котрі повернулися до місць колишнього проживання. Зокрема, один з лідерів українського руху в Північній Польщі (на Кошалінщині) В. Серкіз відзначав зниження зацікавленості у вивченні української мови і робив прогноз, що за “10 – 15 років будуть ходити з мікрофоном і шукати, чи хтось знає українську мову, щоби щось там перекласти...” [15, с. 151]. У свою чергу, на південному заході країни керівники Сяніцького відділу Об'єднання українців у Польщі (ОУП) Р. Ленкевич і М. Райтар зазначали, що національна свідомість українського населення є вкрай низькою. Місцевих українців характеризували пасивними і незацікавленими у громадському житті української спільноти [3, с. 6]. Незважаючи на те, що українці регіону проживають на землях, які вони населяли історично, все ж на їхню свідомість здійснило вплив вигнання, пізніше повернення, десятиліття неприхильного ставлення.

Необхідно також розглядати проблему асиміляції і в ширшому дискурсі запозичення усім польським суспільством чужих культурних зразків і моделей поведінки, цінностей та стилів життя, що стало наслідком трансформації у суспільній сфері. Так як і все суспільство, меншини дуже швидко привичаїлися до позитивних умов і тому після певної ейфорії кінця 1980-х – початку 1990-х рр. проявилися очевидні проблеми. Для лідерів організацій української меншини головний виклик можна звести до запитання: як підтримати етнічну відмінність власної групи і як підкреслити власну тотожність?

Відповідь можна шукати у програмних документах таких організацій, як ОУП, Українське вчительське товариство (УВТ), Об'єднання лемків (ОЛ) та ін. Не викликає заперечень, що головним елементом етнонаціональної ідентифікації є

мова. З юридичного погляду у Польщі немає жодних перешкод, якщо йдеться про вивчення у школах мов меншин – достатньо заявити про таку необхідність. Однак, часто виявляється, що немає бажаних, неможливо зібрати кількість учнів, якої вимагають юридичні положення, щоб школа могла працевлаштувати вчителя певної мови [17, с. 9]. Багато родичів вважає, що навчання в школі рідної мови поряд з польською та іноземною стане великим навантаженням на дитину, тому вистачить її вивчення вдома.

Вивчення дітьми української мови і виховання в національно-культурних традиціях є одним з головних завдань ОУП та УВТ [12, с. 355]. На сучасному етапі у Польщі діє п'ять комплексів українських шкіл: у Бартошицях, Білому Борі, Гурові Ілавецькому, Лігниці і Перемишлі, де навчається майже 900 учнів (частина з яких поляки). Крім того, працює більше 90 пунктів навчання української мови, котрі відвідує близько 2 100 учнів. Відзначимо важливий момент, що у публікаціях польських авторів, як і в Україні, часом фігурують цифри про існування у Польщі близько 100 українських шкіл, що не відповідає дійсності. Більшість закладів, в яких відбувається вивчення української мови – це пункти навчання української мови, які абсолютно не відповідають вимогам, що ставляться перед школою і є дуже неефективною формою навчання.

Попри правові норми, які створюють умови для функціонування етнонаціонального шкільництва, у Польщі з початку 1990-х р. була відсутня державна концепція розвитку шкільництва для української меншини. Це позначалося на фінансуванні, недостатній кількості навчальних матеріалів, навчального часу, методичного забезпечення, можливостей підвищення кваліфікації для вчителів.

Розуміючи наслідки негативного впливу зазначених чинників, українські організації здійснювали вироблення дієвої програми культурно-освітніх заходів і залучення української молоді до організованого громадського національного життя. Слушно зауважувалося, що потрібно постійно організовувати найпростіші форми цих заходів. Серед них: розповсюдження української преси та книжки, у тому числі й з України, щотижневі зустрічі на лекціях, доповідях, презентаціях фільмів. Окремою важливою формою роботи виділялася організація урочистих вечорів, зустрічей з нагоди національних або релігійних свят. Ще одним напрямком роботи для ланок ОУП була розробка програм із залучення до громадського життя в структурах ОУП чи інших (молодіжних) організаціях молоді з середніх шкіл та студентів, котрі, потрапляючи із сіл до міста, поступово забували, що колись вивчали українську мову.

Завданням ОУП у вихованні духовного зв'язку молоді з українством вбачалося поглиблення співпраці з українськими молодіжними організаціями “Пластом” і СУНМ. До того ж важливим напрямком роботи стала співпраця з Українськими Церквами, оскільки зайняття нейтральної позиції щодо віросповідання своїх членів не означало відкидання виховного впливу, здійснюваного церквою.

На тлі труднощів протидії асиміляції, позитивним явищем вважаємо кристалізацію української етнічної самобутності, яка відбувається серед українців Підляшшя. Українська національна свідомість на Підляшші почала відроджуватися ще на початку 1980-х рр. [8, с. 1] Зазначимо, що самосвідомість населення регіону не була цілісною. Суспільна дискусія з приводу етнонаціональної totoжності підляшан спричинила активізацію значної частини переважно православної громадськості, представники якої вважали себе поляками, білорусами або просто

“тузейшими”. Усвідомлення себе українцями в регіоні було мінімальним. Однак, протягом дев’яностих років кількість тих, хто почав ідентифікувати себе як українців, поступово збільшувалася. Цьому сприяла діяльність регіональних українських організацій таких, як Союз українців Підляшшя і Товариство любителів матеріальної культури Холмщини і Підляшшя.

Окреме місце в системі заходів, спрямованих на протидію асиміляції належить програмі “Повернення”. Ідея такої програми виникла ще у першій половині дев’яностих років і тоді вона сприймалася значною частиною української спільноти буквально, як повернення на землі, з яких їх було виселено. Однак, аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, які визначали становище української спільноти, вказував, що практично реалізувати цю ідею надзвичайно складно. Тому згодом, у 2002 р., програму “Повернення” було представлено як цілий комплекс завдань, спрямованих на протидію колонізації.

Метою програми “Повернення” стало піднесення рівня національної свідомості та протидія процесові асиміляції. У зв’язку з цим ОУП взялося за реалізацію концепції переосмислення активності української громади, збереження українства навколо ідеї та практики повернення на рідні землі.

Для цього проголошувалася необхідність докласти всіх зусиль, “щоб заново організувати якнайповніше національне життя на історичних та етнічних землях, звідки були депортовані українці у 1947 р.” [10, с. 4]. Завданням програми визначалося також забезпечення присутності рідних земель в історичній пам’яті української громади. Реалізацію цього завдання розробники програми “Повернення” вбачали у необхідності врахування в освітньо-виховному процесі молодих поколінь проблематики родинних коренів Лемківщини, Бойківщини, Перемищини, Погір’я, Холмщини, Підляшшя шляхом постійних відвідин та пробудження зацікавленості, зв’язку з ними. Програма “Повернення” визначала три категорії: пам’ять, присутність та повернення, які проголошувалися гарантом тотожності української спільноти і важливим засобом протидії асиміляційному процесові.

Дієвим способом протидії асиміляції є національно-культурні заходи, котрі відіграють роль як національно-формуючого, так і комунікативного чинника. Національно-формуюча роль таких заходів полягає у тому, що учасники художніх колективів є одночасно користувачами і творцями зразків національної культури. Комунікативний зміст національно-культурних заходів ми вбачаємо в тому, що ті, хто не бере безпосередньої участі у створенні національно-культурного продукту, мають можливість бути його споживачами.

Для української громади Польщі, поряд з іншими напрямками суспільної діяльності, активний розвиток культурно-мистецького життя допомагає збереженню почуття етнічної самобутності. Саме культурно-мистецький напрямок активності отримав можливість для розвитку зі створенням УСКТ. Серед аматорських художніх колективів спочатку найбільшою популярністю користувалися хори, вокальні секстети, квартети і тріо, драматичні та декламаторські групи [6, с. 179]. Усі вони діяли на громадських засадах, оскільки українській етнічній групі, попри всі зусилля, не вдалося створити професійного хору чи професійного театрального колективу.

Від початку 1990-х рр. було засновано Фонд української культури, завданням якого стала допомога українській громаді у здобуванні коштів для реалізації культурних програм. Це завдання випливало з основної мети – підтримки

громадської, культурної та освітньої діяльності українців Польщі. Крім головного відділення у Варшаві, утворено філії в Перемишлі і Щецині. Упродовж періоду свого існування фонд, очолюваний М. Лесівим та І. Щербою, провів низку заходів [18, с. 295]. Серед них – щорічні акції “Дітям Чорнобиля”; концерт, присвячений 60-літтю голодомору в Україні; виставка українського народного одягу в етнографічному музеї у Варшаві; різноманітні форми господарської діяльності; надання допомоги студентам; підтримка “Музею матеріальної культури Холмщини і Підляшшя”.

Основну частину справ, пов’язаних з організацією і проведенням культурних заходів, виконує Головна управа ОУП та управи воєводських відділень, а діяльність осередків культури спирається на суспільну працю членів ОУП й інших українських організацій. Наприклад, у с. Голя в Холмському воєводстві створена Організація матеріальної культури Холмщини і Підляшшя, у с. Зиндранова (Кросненське воєводство) – “Лемківський музей”, а в с. Ждиня збудовано Центр лемківської культури. У межах Фонду святого Володимира Хрестителя Київської Русі існує “Центр української науки і культури”.

Для презентації доробку цих та інших українських колективів слугують фестивалі і чисельні мистецькі огляди. Серед них – “Фестиваль української культури у Сопоті” (відбувається раз на два роки під кінець червня); “Лемківська Ватра” у Ждині (відбувається під кінець третьої декади липня); “Фестиваль української культури в Мельнику над Бугом” (відбувається під кінець серпня); “Фестиваль дитячих колективів в Кошаліні” (відбувається у червні); “Молодіжний ярмарок” у Гданську (відбувається в третій декаді листопада); Свято “Русалія” у Зиндранові (відбувається в липні). В Ельблонгу у червні організуються дитячі заходи. Також у червні відбуваються конкурси декламацій у Вроцлаві. Ельблонзький відділ ОУП організовує дитячі фестивалі, а крім цього, є постійним організатором молодіжних щорічних таборів в Україні. У Пененжні започатковано відзначення днів української культури, показів українського малярства, виставок української писанки. На території відділу, до якого належить і Гданськ, діють художні ансамблі, такі як “Горпина” й “Мала Горпина”, гданські “Хугір” і “Га-Гамалія”, родинний “Клан”. Тшеб’ятівська ланка Щецинського відділу славиться екуменічним вечором колядок, а також мистецьким заходом “Сусіди”. У Щецині відродилася танцювальна група “Метелиця”, яка стала візитною карткою Сопотського фестивалю, діє молодіжний театр. В Інську проходить кінофестиваль, на якому презентуються українські фільми [9, с. 1].

Упродовж 1990-х рр. помітно зросла кількість пропонованих українській громаді (і нею ж організованих) культурних заходів. Одним з таких заходів є “Зустрічі з українською культурою” у Валчі [21]. Це культурний сезон, який охоплює декілька концертів протягом року, зокрема, фольклорних, завжди за участю відомих ансамблів з України. Цикл заходів у Валчі складають: “Буковинські зустрічі”, “Огляд українських дитячих та молодіжних фольклорних ансамблів”. “Буковинські зустрічі” мають уже постійний термін – вони проходять завжди у першу суботу після католицького свята Євхаристії. Специфікою Валча є те, що у ньому беруть участь лише українські колективи з Буковини. Однак, час від часу, поруч з ними як гості виступають також польські ансамблі з Чернівецької області України.

Об’єднання лемків у співпраці з ОУП організовує “Ватри” у Ждині [14]. “Ватра” – це своєрідний пленеровий (просто неба), триденний український культурний захід, який відбувається кожного року в другій половині липня [11, с. 401]. На

нього з'їжджається кілька тисяч глядачів з Польщі та зарубіжжя. У цьому заході також беруть участь представники найвищої влади Польщі і різних організацій, серед яких Світова федерація українських лемківських об'єднань, Товариства Лемківщина в Україні, лемківських організацій в інших країнах та ОУП.

Продовжуючи традицію “Ватр”, необхідно сказати про “Битівську ватру” [1], яка у свою “ідеологію” від самого початку внесла принцип інтеграції, співпраці етнічних і національних меншин Помор'я. Великою приємною несподіванкою для учасників Х “Битівської ватри – 2000” стала участь у її відкритті Президента РП А. Квасневського. Цей факт яскраво заперечив тезу частини поляків про те, що культурні надбання українців Польщі нічого не варті і становлять якийсь маловідомий регіоналізм, а їхні організатори – малозначуща завмираюча етнічна група в Польщі.

Згадані заходи головним чином розраховані на участь у них дорослих. Тому серед українців, а особливо в середовищі ОУП, все більше розуміли, що заходів, в яких би мали змогу виступати на сцені діти і показати себе іншим, проявити свої здібності, у Польщі надто мало. У зв'язку з цим зародилася ідея проведення в Кошаліні “Огляду української дитячої естрадної пісні”. На думку голови Організаційного комітету Р. Дрозда, такий захід потрібний хоча б тому, що до його започаткування для українських дітей Польщі нічого подібного не організовувалося. Умовою участі в цьому конкурсі було виконання суто дитячої естрадної музики і пісні, тобто пісні дитячої за змістом, а не лише у виконанні дітей [4, с. 7]. Крім цього щорічного заходу, в Кошаліні проводиться фестиваль дитячих ансамблів і реалізовується ідея огляду дитячої п'єси. Упродовж другої половини 1990-х років змінив свою форму Ельблонзький “Дитячий фестиваль”. Спочатку це був дитячий конкурс декламації. Згодом у ньому почали брати участь дитячі художні колективи з українських шкіл та пунктів навчання української мови.

Починаючи з 1967 р., найважливішою і найпрестижнішою культурною подією залишається “Фестиваль української естради”, згодом перейменований на “Фестиваль української культури”. Уперше він відбувся в Сяноці, потім у Кентшині, Кошаліні, Варшаві, Сопоті, Перемишлі, а потім знову повернувся до Сопоту. Фестивалі стали спробою поєднати розділену в минулому українську громаду і показали різноманіття української культури кращих зразків [2, с. 5]. Особливим у тому плані був кінець 1980-х рр. з притаманною кільком останнім фестивалям атмосферою піднесення національного почуття.

Поряд з певними успіхами, українська громадськість Польщі має багато проблем у галузі культури, зокрема, у справі її фінансування. У зв'язку з цим тривалий час нездійсненою залишалася ідея створення “Центру української культури” та його відділень на території країни. Відсутність можливості предметного фінансування товариств національних меншин прирікає їх на незначну громадську активність на місцях. Це зумовлено тим, що місцевим органам влади, зокрема гмінним, не вистачає коштів на культуру загалом, і на культуру національних меншин зокрема.

Отже, у громадсько-культурній площині життя української меншини Польщі спостерігаються явища зниження активності і рівня індивідуального включення. Причину цього явища ми вбачаємо в процесі асиміляції. Повоєнна історія української спільноти Польщі характеризувалася зусиллями Польської держави прискорити цей процес. Після 1989 р. ситуація змінилася, і тому, на нашу думку, асиміляція українців має природний характер і не зумовлена нинішньою політикою

держави. Ми вважаємо, що асиміляція загрожує збереженню етнонаціональної тотожності української меншини Польщі і, як наслідок, – її існуванню.

Засобами протидії цьому процесові є підтримка національно-тотожнісних характеристик членів української спільноти на індивідуальному рівні. Здійснення цього повинне відбуватися завдяки зусиллям членів української спільноти, організацій, освітніх, релігійних та культурних закладів. Виховання дітей у національних традиціях і прищеплення їм любові й поваги до батьківської мови, культури і традицій є завданнями сімейного виховання. Збільшення кількості дітей, охоплених українським шкільництвом, і покращення якості вивчення мови, підтримка традицій української духовності повинні стати пріоритетами ОУП та УВТ у співпраці з українськими церквами. У свою чергу, поширення в середовищі українців фольклорних традицій, пісні, танцю повинне давати можливість тій частині української громади Польщі, яка не бере активної участі у громадському житті, відчувати себе повноправними членами цієї спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Битівська Watra // <http://www.watra.bytow.pl/>. – 2005
2. Вінницька А. Фестиваль не за горами, а може... // Наше слово. – 2003. – 25 травня. – С. 5.
3. Гук Б. На рідній землі – вільніші // Наше слово. – 1994. – 19 червня. – С. 1, 6.
4. Гуртують і свідчать // Наше слово. – 1993. – 6 червня. – С. 5, 6.
5. Жизневський Я. Скільки нас? // Наше слово. – 2001. – 30 вересня. – С. 5.
6. Зарубіжні українці / С.Ю.Лазебник (кер. авт. кол.), Л.О.Лещенко, Ю.І.Макар та ін. – К.: Україна. – 1991. – 252 с.
7. Мокрий В. Сьогодні, вчора, завтра поляків і українців: [Про польсько-українські контакти] / З пол. пер. В.Грабовський // Весвіт. – 1991. – № 6. – С. 208-219.
8. Редакційний “Круглий стіл”, тобто яке наше майбутнє // Наше слово. – 1997. – 13 квітня. – С. 1, 6.
9. Сидор П. Польсько-український фільмовий празник // Наше слово. – 2003. – 31 серпня. – С. 1.
10. Тези до втілення у життя програми “Повернення” // Наше слово. – 2002. – 7 липня. – С. 4.
11. Шафран П. Об’єднання лемків у Польщі // Український альманах 1999. – ОУП. – Варшава, 1999. – С. 397-402.
12. Швидюк С. Українське шкільництво у Польщі в 1990-2001 рр. // Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. Історія: Збірник наукових статей. Частина 3. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 355-360.
13. Шульга Н.А. Этническая самоидентификация личности / НАН Украины; Институт социологии. – К., 1996. – 199 с.
14. XXII Лемківська ватра. Ждиня, Польща, 22 - 25 липня 2004 року // <http://lemko.iatp.org.ua/fest.php?fest=zdynia22>. – 2004.
15. Andrusiczek P. Elementy kształtujące tożsamość i świadomość narodową Ukraińców w Polsce // Konteksty. Polska sztuka ludowa. Antropologia, kultura, etnografia, sztuka. – 1996. – № 3-4. – S. 149-154.
16. Lioński J., Rzepa T. Moja ojczyzna w wypowiedziach młodych Ukraińców // Ukraińcy w Polsce. Poszukiwania i odkrycia. – Koszalin-Poznań, 1992. – S. 52-63.
17. Narodowość to sprawa osobista // Komentarze. – 2003. - № 8. – Listopad. – S. 8-11.

18. Ukraińcy w Polsce 1989-1993. Kalendarium. Dokumenty. Informacje / pod red. Mirosława Czecha. – Warszawa: ZUWP, 1993. – 318 s.
19. Ukraine and Ukrainians throughout the World. A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and its Diaspora / ed. by Anna Lencyk Pawlichko. – Toronto: University of Toronto Press, 1994. – 508 p.
20. Wyznania religijne, stowarzyszenia narodowościowe i etniczne w Polsce 2000 – 2002. – Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2003. – 359 s.
21. III Spotkania z kulturą ukraińską – Wałcz 2001 // http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_pol/spotkania1.htm. – 2005.